

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.1.2.47>

CZYNNOŚCI PROKURATORA ZWIĄZANE ZE WSPÓŁPRACĄ MIĘDZYNARODOWĄ PODCZAS KIEROWNICTWA PROCESOWEGO POSTĘPOWANIEM PRZYGOTOWAWCZYM

Denys Chorny

*aspirant Katedry Organizacji Organów Sądowych, Organów Ścigania i Adwokatury,
Uniwersytet Narodowy „Odeska Akademia Prawnicza”,
zastępca kierownika wydziału nadzoru nad przestrzeganiem przepisów przez organy Służby Fiskalnej
Odeskiej Prokuratury Obwodowej (Odessa, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0002-9960-6664
chorny_d@ukr.net*

W artykule przeprowadzono analityczne badanie roli prokuratury w realizacji międzynarodowej współpracy prawnej podczas kierownictwa procesowego postępowaniem przygotowawczym w sprawie wykroczeń karnych w postaci uchylania się od płacenia podatków, opłat (obowiązkowych opłat). Zwrócono uwagę na znaczenie ustanowienia skutecznej interakcji, po pierwsze, między krajowymi organami ścigania, a po drugie, między prokuraturą oraz odpowiednimi organami ścigania obcych państw. Autor podkreśla, że zwiększenie liczby organów ścigania pełniących funkcje centralnego organu ds. współpracy międzynarodowej może skomplikować prawo postępowania karnego. Jednak nie wszystkie jednostki organów prokuratury, zwłaszcza prokuratury okręgowe, mogą szybko rozwiązywać tego typu problemy. W artykule wskazano, że Biuro Bezpieczeństwa Gospodarczego jako organ, któremu zgodnie z art. 216 Kodeksu Postępowania Karnego Ukrainy planuje przyznać prawo do dochodzenia szerokiego zakresu przestępstw gospodarczych, w tym uchylania się od płacenia podatków, musi mieć możliwość, w ramach kompetencji, do podjęcia współpracy z organami państw obcych w imieniu Ukrainy. W związku z tym zaproponowano, że status tego Biura w zakresie współpracy międzynarodowej powinien być określony analogicznie do Krajowego Biura Antykorupcyjnego Ukrainy i należy wprowadzić odpowiednie zmiany w art. 545 Kodeksu Postępowania Karnego Ukrainy oraz odpowiednie przepisy dotyczące ratyfikacji umów międzynarodowych w sprawach współpracy międzynarodowej w postępowaniu karnym.

Słowa kluczowe: prokurator, współpraca międzynarodowa, podmioty współpracy międzynarodowej, Krajowe Biuro Antykorupcyjne Ukrainy, Biuro Bezpieczeństwa Gospodarczego, dochodzenie wykroczeń karnych, uchylanie się od płacenia podatków i opłat.

ACTIVITIES OF THE PROSECUTOR RELATED TO INTERNATIONAL COOPERATION DURING THE PROCEDURAL MANAGEMENT OF PRE-TRIAL INVESTIGATIONS

Denys Chorny

*Graduate student of the Department of Organization of Judicial, Law Enforcement and Advocacy,
National University "Odessa Law Academy",
Deputy Head of the Department for Supervision of Observance of Laws by the Fiscal Service
of the Odessa Regional Prosecutor's Office (Odessa, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-9960-6664
chorny_d@ukr.net*

Abstract. The article examines the role of the prosecutor's office in the implementation of international legal cooperation during the procedural guidance of pre-trial investigation of criminal offenses in the form of tax evasion, fees (mandatory payments). Attention was drawn to the importance of establishing effective cooperation, firstly, between national law enforcement agencies and, secondly, between the prosecutor's office and relevant law enforcement agencies of foreign countries. The author emphasizes that the increase in the number of law enforcement agencies that have the functions of a central body for international cooperation may complicate criminal procedure legislation. However, not all subdivisions of the prosecutor's office, especially district prosecutor's offices, can promptly resolve such issues. The article states that the Bureau of Economic Security as a body which, in accordance with Art. 216 of the CPC of Ukraine is planned to provide the right to investigate a wide range of economic crimes, including tax evasion, should be able to within its competence to independently cooperate with foreign authorities on behalf of Ukraine. In this regard, it is proposed that the status of this Bureau for International Cooperation should be spelled out by analogy with NABU and appropriate changes should be made to Art. 545 of the CPC of Ukraine and relevant laws on ratification of international treaties on international cooperation in criminal proceedings.

Key words: prosecutor, international cooperation, subjects of international cooperation, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, Bureau of Economic Security, investigation of criminal offenses, evasion of taxes and fees.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРОРА, ПОВ'ЯЗАНА ІЗ МІЖНАРОДНИМ СПІВРОБІТНИЦТВОМ ПІД ЧАС ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КЕРІВНИЦТВА ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ

Денис Чорний

*аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
заступник начальника відділу нагляду за додержанням законів органами фіскальної служби
Одеської обласної прокуратури (Одеса, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-9960-6664
chorny_i_d@ukr.net*

У статті проведено аналітичне дослідження ролі прокуратури у здійсненні міжнародно-правового співробітництва під час процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень у виді ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Звернено увагу на важливість налагодження ефективної взаємодії, по-перше, між національними правоохоронними органами і, по-друге, між прокуратурою та відповідними правоохоронними структурами зарубіжних держав. Автором підкреслюється, що збільшення кількості правоохоронних органів, що мають функції центрального органу з міжнародного співробітництва, може ускладнити кримінальне процесуальне законодавство. Разом з тим не всі підрозділи органів прокуратури, особливо окружні прокуратури, можуть оперативнo вирішувати такого роду питання. В статті вказується, що Бюро економічної безпеки як орган, якому відповідно до ст. 216 КПК України планується надати право розслідувати широке коло економічних злочинів, у тому числі ухилення від сплати податків, повинно мати можливість в межах компетенції самостійно вступати в співробітництво з органами зарубіжних держав від імені України. У зв'язку із цим запропоновано, що статус цього Бюро щодо міжнародного співробітництва має бути прописаний за аналогією з НАБУ та повинні бути внесені відповідні зміни до ст. 545 КПК України та відповідних законів про ратифікацію міжнародних договорів з питань міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

Ключові слова: прокурор, міжнародне співробітництво, суб'єкти міжнародного співробітництва, Національне антикорупційне бюро України, Бюро економічної безпеки, розслідування кримінальних правопорушень, ухилення від сплати податків та зборів.

Вступ. Міжнародне співробітництво щодо виявлення і розслідування кримінальних правопорушень у виді ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) є вкрай важливим у діяльності прокурорів і слідчих відповідних підрозділів. Цей злочин давно набув транскордонного характеру. Під час його розслідування виникає питання щодо виявлення предмета цього злочину, тобто грошових коштів, що підлягають сплаті до бюджетів або державних цільових фондів у виді податків, зборів (обов'язкових платежів) (Criminal codex of Ukraine. Scientific and practical commentary, 2013: 307). Виведення коштів, що були акумульовані у результаті ухилення від сплати податків, за кордон є поширеним способом, який застосовують для уникнення кримінальної відповідальності. Зловмисники при вчиненні цього злочину можуть також застосовувати офшорні схеми, що визнається однією з найпоширеніших схем ухилення від сплати податків (В'язовченко, 2018: 12), залучати різні іноземні юрисдикції тощо. Також правопорушники використовують договори про уникнення подвійного оподаткування, спрощені режими оподаткування тощо.

Основна частина. Мета статті обумовлена необхідністю дослідження механізму міжнародного співробітництва в межах кримінального провадження та визначенням перспектив вдосконалення законодавства України у цій сфері.

Окреслена мета зумовила необхідність досягнення наступних завдань: дослідження чинного законодавства щодо міжнародно-правового співробітництва, аналіз місця і ролі прокуратури у цьому механізмі, висловлення пропозицій з удосконалення законодавства України.

Методологічною основою є комплекс методів наукового пізнання, що зумовлюється предметом дослідження. Метод системного аналізу дозволив дослідити організаційні основи функціонування механізму міжнародного співробітництва, з'ясувати існуючі зв'язки між суб'єктами такого співробітництва. Застосування логіко-правового методу надало можливість з'ясувати зміст положень нормативно-правових актів, формально-юридичний метод застосовано при формулюванні пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Особливо важливо підтримувати комунікацію на міждержавному рівні з країнами, що уклали з Україною договори про уникнення подвійного оподаткування доходів та капіталів, положення яких можуть використовуватись недобросовісними платниками податків з метою незаконного зменшення оподаткування (Філошенко, 2013: 167).

Від ефективності роботи прокуратури на цьому напрямі залежить виконання двосторонніх міжнародних міжвідомчих угод та меморандумів у сфері міжнародно-правового співробітництва. На теперішній час налічується 49 чинних угод, укладених Генеральною прокуратурою України (General Prosecutor of Ukraine. Interdepartmental agreements). Крім цього Офіс Генерального прокурора відповідно до своїх повноважень забезпечує виконання близько 70 міждержавних багатосторонніх та міждержавних двосторонніх договорів.

На міжнародному рівні в сфері міжнародного співробітництва прийнято низку важливих документів. Так, Рада Європи, членом якої є Україна, проводить активну політику щодо протидії злочинності в сфері

оподаткування та залучення до цього процесу правоохоронних органів. На теперішній час у цій сфері діє Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime of 9 July 2010). У рамках співпраці органів прокуратури різних держав Комітетом Міністрів Ради Європи було підготовлено Рекомендації (Rec (2000) 19 щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя), членом якої є Україна. В них зазначається, що незважаючи на роль, що може належати іншим органам у справах стосовно міжнародного співробітництва, прямі контакти між прокурорами різних країн повинні продовжуватися в межах міжнародних угод там, де вони існують, або іншим чином на основі практичних домовленостей (Recommendation Rec (2000) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the role of the public prosecutor's office in the criminal justice system of 6 October 2000).

Міжнародне співробітництво, у відповідності зі ст. 542 КПК України, виражається в наданні міжнародної правової допомоги, що може здійснюватися у різних формах. До них, як передбачено цією нормою, належать такі:

- вручення документів;
- виконання окремих процесуальних дій;
- видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;
- тимчасова передача осіб;
- перейняття кримінального переслідування;
- передача засуджених осіб та виконання вироків.

Кожна з цих форм допомоги може надаватися як Україні іншими державами, так і Україною за запитом інших держав. У справах аналізованої категорії можлива взаємна зацікавленість обох сторін у наданні міжнародної допомоги, оскільки ухилення від сплати податків часто буває пов'язаним з використанням коштів за кордоном і махінаціями з зарубіжними підприємствами тощо. Наприклад, за запитом Вищої прокуратури Чеської республіки про міжнародну правову допомогу детективи НАБУ проводили допит колишнього народного депутата Миколи Мартиненка у справі про розтрату і ухилення від сплати податків громадянином Чехії Мирославом Фіалою. Ця справа тісно пов'язана з резонансною „справою Мартиненка”, в якій з 2018 року детективи НАБУ здійснюють досудове розслідування в межах кримінального провадження отриманого від прокуратури Праги за запитом про перейняття провадження. За даними чеських правоохоронців, у період із квітня 2014 року на користь компанії Bradcrest Investment SA фірма Skoda JS, яка отримала кошти від «Енергоатому», перерахувала 390,5 тисяч євро на рахунок Devecom Company Limited, відкритий у банку Eurobank Cyprus Ltd. При цьому також встановлено, що представником компанії Bradcrest Investment S.A. і Devecom Company Limited була одна й та ж особа (NABU summoned Martynenko for questioning in the case of the Prague Prosecutor's Office).

У законодавстві України передбачено можливість доповнення визначеного у КПК України переліку форм допомоги іншими формами співробітництва під час кримінального провадження, що можуть бути визначені міжнародним договором України.

Як правило, конкретні форми міжнародної правової допомоги з певною державою визначаються в договорі з нею окремим положенням, що має назву „Обсяг допомоги” або „Сфера застосування”. На прикладі Договору між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами простежується, що допомога, наприклад охоплює різні види процесуальних дій (отримання свідчень або заяв осіб, розшук та встановлення осіб або предметів), які можуть бути виконані однією зі сторін за запитом іншої. Також допомога за цим договором може включати конфіскацію доходів, отриманих внаслідок здійснення злочинної діяльності, та знарядь скоєння злочинів (Agreement between Ukraine and the United Arab Emirates on mutual legal assistance in criminal cases, 2013). Це може стати в нагоді при розслідуванні ухилень від сплати податків, зборів (інших обов'язкових платежів).

До специфічних способів міжнародного співробітництва у сфері протидії податковим злочинам вчені пропонують відносити наступні:

- 1) обмін інформацією про порушення податкового законодавства юридичними та фізичними особами;
- 2) взаємодія з питань проведення заходів, спрямованих на попередження, виявлення та розслідування податкових злочинів;
- 3) надання відповідним чином завірених копій документів, пов'язаних із оподаткуванням юридичних і фізичних осіб;
- 4) обмін інформацією про національні податкові системи, про зміни і доповнення податкового законодавства, а також методичними рекомендаціями по боротьбі з податковими правопорушеннями;
- 5) обмін досвідом по створенню і функціонуванню інформаційних систем, які використовуються у боротьбі з податковими правопорушеннями;
- 6) здійснення координації діяльності з питань, які виникають у процесі співробітництва;
- 7) проведення науково-практичних конференцій і семінарів з питань боротьби з податковими правопорушеннями (Цимбал, 2005: 160).

Звернімо увагу на те, що в кримінальних провадженнях аналізованої категорії відсутня можливість застосування деяких основних форм міжнародного правового співробітництва, передбачених КПК України, про що вже згадувалось в інших дослідженнях (В'язовченко, 2018: 8). Так, відповідно до ст. 573 КПК України

запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців. Те саме стосується запитів компетентних органів іноземних держав, що не можуть розглядатися у разі недотримання вказаних вимог. Однак жодна з частин ст. 212 КК України не передбачає покарання у виді позбавлення волі.

Відсутня також можливість застосування передачі засуджених осіб і їх прийняття для відбування покарання, оскільки однією з умов для цього згідно з п. 5 ч. 1 ст. 606 КПК України є можливість призначення за законодавством України або іноземної держави покарання у виді позбавлення волі за відповідне правопорушення. Такі вимоги процесуального законодавства вважаємо цілком обґрунтованими. Разом з тим, санкції частин ст. 212 КК України, що передбачають кваліфікований і особливо кваліфікований склад ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) мають містити покарання у виді позбавлення волі як одну з альтернатив. Це дає можливість застосувати вказані види міжнародного правового співробітництва, що обґрунтовано суспільною небезпечністю наслідків таких злочинів, один з яких є тяжким. До того ж, їх транскордонний характер створює ризик ухилення правопорушників від покарання за кордоном.

Розглянемо питання взаємодії органів, уповноважених на здійснення міжнародного співробітництва. Головна роль у сфері міжнародної правової допомоги під час досудового розслідування кримінальних правопорушень відведена органам прокуратури. Офіс Генерального прокурора відповідно до ч. 2 ст. 92 Закону України «Про прокуратуру» є центральним органом, відповідальним за виконання міжнародних договорів України у сфері кримінальної юстиції. Основним відомчим документом прокуратури з питань міжнародного співробітництва є наказ Генпрокурора про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва від 18 вересня 2015 року (*On the organization of the work of the Prosecutor's Office of Ukraine in the field of international cooperation, 2015*). Разом з тим, законодавством України визначено кілька органів, уповноважених на здійснення міжнародно-правового співробітництва.

До процесу взаємодії з питань міжнародної правової допомоги залучена велика кількість працівників. Зокрема, відповідно до наказу Генерального прокурора, начальника Департаменту міжнародно-правового співробітництва Офісу Генерального прокурора Літкевича Д.О. уповноважено звертатися до компетентних органів іноземних держав із запитом про видачу особи (екстрадицію), тимчасову видачу, транзитне перевезення в Україну, надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені до її видачі, приймати рішення щодо запитів компетентних органів іноземних держав про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі особи (екстрадиції) іноземній державі, у тому числі у спрощеному порядку, тимчасову видачу, транзитне перевезення територією України, надання згоди на притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені до її видачі, а також доручати компетентним органам України прийом-передачу або фактичну передачу до іноземної держави осіб, щодо яких прийнято рішення про видачу (екстрадицію) (*On the authorization of a person to perform tasks of international cooperation in criminal proceedings, 2020*).

Крім підрозділу Офісу Генерального прокурора, для забезпечення оперативності виконання міжнародно-правових доручень на місцях в структурі обласних прокуратур створені підрозділи з міжнародно-правових питань. Наприклад, в Одеській обласній прокуратурі діє окремий відділ міжнародно-правового співробітництва (*The structure of the Odessa regional prosecutor's office*). Діяльність прокуратури на цьому напрямі забезпечена також достатньою, на наш погляд, нормативною базою. Тим не менш, значна кількість законодавчих та відомчих актів з цього питання не створює якості правового регулювання.

У вищезгаданих Рекомендаціях Ради Європи зазначено, що для сприяння справедливій, узгодженій та ефективній діяльності прокурорів держава повинна намагатися приділяти належну увагу ієрархічним методам організації, не допускаючи, щоб такі організаційні методи призвели до неефективних або таких, що утворюють перешкоди, бюрократичних структур (*Recommendation Rec (2000) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the role of the public prosecutor's office in the criminal justice system of 6 October 2000*). У цій сфері спостерігаємо відсутність стрункої ієрархічної системи органів, уповноважених здійснювати міжнародне співробітництво від імені України. Точніше, це стосується не тільки органів, а й відповідних структурних підрозділів.

Офіс Генерального прокурора має в своєму складі Департамент міжнародно-правового співробітництва, який відповідає за цей напрямок роботи. Спеціалізована антикорупційна прокуратура, що діє в Офісі Генерального прокурора на правах Департаменту, згідно з пп. 3.10 відповідного Положення теж може здійснювати у межах реалізації своїх функцій міжнародне співробітництво (*On approval of the Regulations on the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office of the Prosecutor General's Office, 2020*). Між собою повноваження цих підрозділів у суперечності не вступають. Однак Спеціалізована антикорупційна прокуратура здійснює нагляд за додержанням законів Національним антикорупційним бюро України і враховуючи керівне становище органів прокуратури, саме вона мала б відповідати за міжнародний напрям співробітництва щодо правопорушень, підслідних НАБУ. Проте і КПК України, і Закон України „Про Національне антикорупційне бюро України” визначають НАБУ самостійним органом, який від імені України може здійснювати міжнародне співробітництво стосовно цих злочинів.

Державна фіскальна служба України, яка забезпечує розслідування ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), на теперішній час не залучена до прямого співробітництва з зарубіжними органами від імені України.

Слід враховувати, що відповідно до п. 3 ст. 280 КПК України необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва є окремою підставою для зупинення досудового розслідування. Вважаємо це виправданим, оскільки їх виконання є досить тривалим у часі, що може вплинути на розумність строків досудового розслідування. Залежно від складності справи, кількості слідчих дій, що треба виконати, це може займати приблизно від двох до шести місяців, а в деяких випадках і близько року. В цьому контексті важливо налагодити ефективну взаємодію, по-перше, між національними правоохоронними органами і по-друге, між прокуратурою та відповідними правоохоронними структурами зарубіжних держав.

Найбільш актуальним питанням у світлі вдосконалення внутрішньої взаємодії національних органів є регламентація діяльності Бюро економічної безпеки. Згідно з вимогами КПК України статусом центрального органу з міжнародного співробітництва можуть бути наділені й інші органи залежно від підслідності кримінальних правопорушень та стадій кримінального провадження. Так, відповідно до п. 13 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 6 грудня 2019 року № 361-IX було внесено зміни до Закону України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» та визначено, що центральними органами, на які покладаються повноваження згідно з частиною 13 статті 46 цієї Конвенції, є Міністерство юстиції України (щодо запитів судів) і Генеральна прокуратура України (щодо запитів органів досудового слідства) та Національне антикорупційне бюро України (щодо запитів у кримінальних провадженнях, в яких воно здійснює досудове розслідування) (On Ratification of the United Nations Convention against Corruption, 2006).

Відповідно до ст. 545 КПК України під час досудового розслідування саме Офіс Генерального прокурора звертається із запитом про міжнародну правову допомогу та розглядає відповідні запити іноземних компетентних органів. Однак якщо кримінальні правопорушення, що розслідуються у взаємодії з органами інших держав, є підслідними НАБУ, то вказані повноваження виконуються саме цим органом. Якщо ж триває стадія судового провадження, то запити розглядає та направляє Міністерство юстиції України.

Стаття 6 Закону України «Про Бюро економічної безпеки» передбачає, що Бюро економічної безпеки України здійснює співробітництво з компетентними органами інших держав, міжнародними, міжурядовими організаціями в межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України. Працівники Бюро економічної безпеки України можуть брати участь у міжнародних слідчих групах відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України, залучати до роботи іноземних експертів з боротьби з кримінальними правопорушеннями у сфері, що належить до компетенції Бюро економічної безпеки України, виконувати інші повноваження, пов'язані з виконанням покладених на них обов'язків, передбачених законодавством щодо міжнародного співробітництва з компетентними органами інших держав та міжнародними організаціями. Пункт 7 ч. 1 ст. 8 цього ж Закону передбачає, що Бюро економічної безпеки здійснює міжнародне співробітництво з компетентними органами іноземних держав на підставі законів та міжнародних договорів України. Більш детально Закон питання міжнародного співробітництва не регламентує. У проєкті №3959-1 від 25.08.2020 не передбачається внесення змін до ст. 545 КПК України, хоча таких змін, по суті, вимагають ст. 6 та 8 Закону України «Про Бюро економічної безпеки».

Збільшення кількості правоохоронних органів, що мають функції центрального органу з міжнародного співробітництва може ускладнити кримінальне процесуальне законодавство. Разом з тим не всі підрозділи органів прокуратури, особливо окружні прокуратури, можуть оперативно вирішувати такого роду питання. Навіть суто з технічних причин, оскільки рух матеріалів до них та в зворотному напрямку займає тривалий час.

Для порівняння зазначимо, що положення стосовно міжнародного співробітництва передбачено окремо у п. 17 ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро»: здійснювати правове співробітництво із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, виявлення необґрунтованих активів та збору доказів їх необґрунтованості на підставі законів та міжнародних договорів України; проте, у Законі України «Про Бюро економічної безпеки» не уточнено, що співробітництво здійснюється з питань проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, хоча зрозуміло, що воно здійснюватиметься саме з цих питань.

Таким чином, вважаємо, що Бюро економічної безпеки як орган, якому відповідно до ст. 216 КПК України планується надати право розслідувати широке коло економічних злочинів, у тому числі ухилення від сплати податків, повинен мати можливість вступати в співробітництво з органами зарубіжних держав від імені України, в межах компетенції, визначеної його підслідністю. Його статус у частині міжнародного співробітництва має бути прописаний за аналогією з НАБУ, а також внесення змін до ст. 545 КПК України та відповідних законів про ратифікацію міжнародних договорів з питань міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

У перспективі корисним може бути комплексний підхід до покращення забезпечення роботи прокурора в галузі міжнародного співробітництва. Разом з удосконаленням національного законодавства, відомчих нормативних актів, усунення протиріч між органами, важливо вживати заходів організаційного характеру, окремі з яких вже пропонувались вітчизняними вченими І. Козьяковим та М. Яцинин:

– удосконалення договірної бази міжнародного співробітництва прокуратури, механізмів та процедур надання правової допомоги шляхом укладання міжвідомчих угод, які стосуються її компетенції;

– забезпечення участі в підготовці міжнародних договорів України в галузі співробітництва під час кримінального провадження, а також удосконалення національного законодавства з цих питань;

– становлення, підтримання та розвиток контактів із компетентними установами іноземних держав і міжнародними організаціями, проведення заходів міжнародного співробітництва – зустрічей, переговорів, конференцій, семінарів, круглих столів і тренінгів, а також реалізація проектів і програм співпраці (Козьяков, Яцинин, 2016: 169).

Що стосується конкретно сфери оподаткування, то Г. Філоненко пропонує наступні перспективні напрямки удосконалення міжнародного співробітництва:

– підвищення ефективності інформаційного обміну між органами, що уповноважені проводити податкові (фінансові) розслідування;

– удосконалення нормативно-правової бази;

– використання сучасних перспективних систем зв'язку та інформаційних технологій для обміну інформацією про нові способи вчинення злочинів та тенденції розвитку злочинів цього виду (Філоненко, 2013: 169).

Висновки. Отже, на теперішній час у кримінальних провадженнях про ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів можливі лише чотири з шести форм міжнародної правової допомоги. Законодавство виключає можливість застосування саме тих форм, що пов'язані з видачею правопорушників – передача засуджених осіб і видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення. Враховуючи характер і суспільну небезпечність кваліфікованих форм цього злочину вважаємо, що ця ситуація потребує виправлення шляхом зміни положень матеріального права. Змін потребують санкції частин 2 і 3 ст. 212 КК України в частині передбачення в них позбавлення волі як ще одного виду покарання.

Список використаних джерел:

1. В'язовченко О.В. Міжнародне співробітництво під час розслідування ухилень від сплати податків транснаціонального характеру: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. ПВНЗ „Європ. ун-т”. Київ, 2018. 21 с.
2. Генеральна прокуратура України. Міжвідомчі угоди. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/department_agreements.html
3. Договір між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами про взаємну правову допомогу у кримінальних справах. Договір ратифіковано Законом України № 338-VII від 19 червня 2013 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784_009
4. Козьяков І.М., Яцинин М.І. Організація міжнародного співробітництва прокуратури як предмет наукового дослідження. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3. С. 139–146.
5. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 9 липня 2010 року. Конвенцію ратифіковано з заявами і застереженнями Законом України № 2698-VI від 17 листопада 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948
6. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. 5-ге вид., допов. Харків: Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина. 1040 с.
7. НАБУ викликало Мартиненка на допит у справі прокуратури Праги. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2018/11/05/povuna/polityka/nabu-vyklykalo-martynenka-dopyt-spravi-prokuratury-prahy-povistka>
8. Про затвердження Положення про Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру Офісу Генерального прокурора: наказ Генерального прокурора від 5 березня 2020 року № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20>
9. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва: наказ Генерального прокурора України від 18 вересня 2015 року № 223 (в редакції від 20 серпня 2019 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0223900-15>
10. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції: Закон України від 18 жовтня 2006 року № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/251-16>
11. Про уповноваження особи на виконання завдань міжнародного співробітництва під час кримінального провадження: наказ Генерального прокурора від 30 липня 2020 року № 346. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/iord?_m=publications&_t=rec&id=262782
12. Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя від 6 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf
13. Рекомендація Rec (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя від 6 жовтня 2000 року. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf
14. Структура органів Одеської обласної прокуратури. URL: <https://od.gp.gov.ua/ua/structure.html>
15. Філоненко Г.Г. Міжнародне співробітництво при розслідуванні ухилення від сплати податку на прибуток. *Європейські перспективи*. 2013. № 10. С. 162–169.
16. Цимбал Г.П. Взаємодія як умова забезпечення, виявлення і розслідування податкових злочинів: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ: Нац. ун-т внутр. справ. 2005. 223 с.

References:

1. Viazovchenko, O.V. (2018). Mizhнародne spivrobіtnytstvo pid chas rozsliduvannia ukhylen vid splaty podatkov transnatsionalnoho kharakteru [International cooperation in the investigation of transnational tax evasion]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. PVNZ „Ievrop. un-t”. Kyiv. 21 p.

2. Heneralna prokuratura Ukrainy. Mizhvidomchi uhody. [General Prosecutor of Ukraine. Interdepartmental agreements]. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/department_agreements.html [in Ukrainian].
3. Dohovir mizh Ukrainoiu ta Obiednanymy Arabskymy Emiratomy pro vzaiemnu pravovu dopomohu u kryminalnykh spravakh [Agreement between Ukraine and the United Arab Emirates on mutual legal assistance in criminal cases]. Dohovir ratyfikovano Zakonom Ukrainy № 338-VII vid 19 chervnia 2013 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784_009 [in Ukrainian].
4. Koziakov, I.M., Yatsynyn, M.I. (2016) Orhanizatsiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva prokuratury yak predmet naukovooho doslidzhennia [Organization of international cooperation of the prosecutor's office as a subject of scientific research]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 3. pp. 139–146. [in Ukrainian].
5. Konventsii Rady Yevropy pro vidmyvannia, poshuk, aresht ta konfiskatsiiu dokhodiv, oderzhanykh zlochnym shliakom vid 9 lypnia 2010 roku [Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime of 9 July 2010]. Konventsiiu ratyfikovano z zaiavamy i zasterezhenniamy Zakonom Ukrainy № 2698-VI vid 17 lystopada 2010 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948 [in Ukrainian].
6. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar [Criminal codex of Ukraine. Scientific and practical commentary] (2013): u 2 t. / za zah. red. V.Ia. Tatsiia, V.P. Pshonky, V.I. Borysova, V.I. Tiutiuhina. Kharkiv. T. 2 : Osoblyva chastyna. 1040 p. [in Ukrainian].
7. NABU vyklykalo Martynenka na dopyt u spravi prokuratury Prahy [NABU summoned Martynenko for questioning in the case of the Prague Prosecutor's Office]. URL: <https://www.slovoudilo.ua/2018/11/05/novyna/polityka/nabu-vyklykalo-martynenka-dopyt-spravi-prokuratury-prahy-povistka> [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Spetsializovanu antykoruptsiinu prokuraturu Ofisu Heneralnoho prokurora [On approval of the Regulations on the Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office of the Prosecutor General's Office]: nakaz Heneralnoho prokurora vid 5 bereznia 2020 roku № 125. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0125905-20> [in Ukrainian].
9. Pro orhanizatsiiu roboty orhaniv prokuratury Ukrainy u haluzi mizhnarodnoho spivrobitnytstva [On the organization of the work of the Prosecutor's Office of Ukraine in the field of international cooperation]: nakaz Heneralnoho prokurora Ukrainy vid 18 veresnia 2015 roku № 223 (v redaktsii vid 20 serpnia 2019 roku). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0223900-15> [in Ukrainian].
10. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii [On Ratification of the United Nations Convention against Corruption]: Zakon Ukrainy vid 18 zhovtnia 2006 roku № 251-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/251-16> [in Ukrainian].
11. Pro upovnovazhennia osoby na vykonannia zavdan mizhnarodnoho spivrobitnytstva pid chas kryminalnoho provadzhennia [On the authorization of a person to perform tasks of international cooperation in criminal proceedings]: nakaz Heneralnoho prokurora vid 30 lypnia 2020 roku № 346. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/iord?_m=publications&_t=rec&id=262782 [in Ukrainian].
12. Rekomendatsiia Rec (2000) 19 Komitetu Ministriv Rady Yevropy derzhavam-chlenam shchodo roli prokuratury v systemi kryminalnoho pravosuddia vid 6 zhovtnia 2000 roku [Recommendation Rec (2000) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on the role of the public prosecutor's office in the criminal justice system of 6 October 2000]. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/Rec_2000_19_2000_10_6.pdf [in Ukrainian].
13. Struktura orhaniv Odeskoi oblasnoi prokuratury [The structure of the Odessa regional prosecutor's office]. URL: <https://od.gp.gov.ua/ua/structure.html> [in Ukrainian].
14. Filonenko, H.H. (2013) Mizhnarodne spivrobitnytstvo pry rozsliduvanni ukhlyennia vid splaty podatku na prybutok [International cooperation in the investigation of income tax evasion]. *Yevropeiski perspektyvy*. № 10. pp. 162–169. [in Ukrainian].
15. Tsybmal, H.P. (2005). Vzaiemodiia yak umova zabezpechennia, vyavlennia i rozsliduvannia podatkovykh zlochniv [Interaction as a condition for securing, detecting and investigating tax crimes]: dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.09. Kyiv: Nats. un-t vnutr. sprav. 223 p. [in Ukrainian].